

ჩვენი გუშაბი :

№ 1.

იუმორისტულ-პოპულარული ალმანახი.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Тип. „Сорапашъ“
Ал. Мумладзе.

სიტყვით სავსეს მომეწეურა შვება და ღხენა, —
ამ დროს იხილე შენ წაღკოტი, მშვენიერით სრული
და ტურფამ ტურფა მიგიზიდა მუას, უნებლიეთ;
მან მოგიხიბლა მოლათ გონება, გული და სული.

და რა იცოდა, თუ ამ დროს „ცოდვის“ უცნობელს
შხამათ, ნადგელათ შეგვეცვალა წამის სიამე;
გაცისკრებულს, შენს უმანკო სხივმოსილ გრძნობას
შეუბრალებლათ დაგიშობდა... შავ-ბნელი დამე!..

ვაგლახ! სიტანას შეუხერხებლად მთელი ზრებით,
ვინც, რომ დაგიშო სამოთხისა და კარები, —
ვინცა მოგიკლა ნორჩი გული, სიტყვით სავსე,
კვლავ მას მორჩილებ, იმას მონებ, ემუდარები!..

შხამ გარეული ნექტარითა გაბრუნებულა!
აწ გამოფხიზდდი, მოერიდე დემონურ ძაღს!
ნუ სცდი ფაღას, დათრობ შარბათს ნუ ეწაფები:
მთვრალი ვერ ამხნევ შიგ გარეულს მწამდელ სამ-
საღას...

დარიბა.

„ბალი სალხინო“
დღეს 28 ივნისს

მუშტეიდის შესავალთან, როზეტის პროექტორის პირდაპირ
გ ა ი მ ა რ თ ე ბ ა

დიდი სეირნობა

„ბელის ქვევრით“

დასაწყისი დღის 2 საათზე.

შესასვლელი ფასი 20 კ.

ლატარეის ბილეთი 25 კ.

როგორი იყო კაცობრიობის საზოგადოებრივი ცხოვრების ოჯახი უძველეს ეპოქაში.

(კოვალევსკისა).*)

როცა არჩევანი ხდება თუ ვინ უნდა დაისაჯოს სიკვდილით ამ გვარსავე წესებს იცავენ.—დედის შთამომავლობის მოვალეობა იძიოს შური და სისხლი აიღოს. და ეს მოვალეობა მოკლულის შვილს კი არ ხდება წილათ, არამედ მოკლულის დის ვაჟებს. შურისძიების უფლება დედა-კაცის მკვლელობისათვის ეკუთვნის მის ბავშვებს, და თუ ბავშვები არა ჰყავს მოკლულ დედა-კაცს, მაშინ მის ღვიძლ ძმას, ან ღვიძლი ძმის შვილს. გეროდოტი ამბობს, რომ ლიკიელები ატარებენ დედის გვარს და არა მამისას, თუ რომელიმე პირი ვისმე თავის მეზობელს შევაკითხება შთამომავლობის შესახებ, მაშინ უკანასკნელი ჩამოსთვლის თავის დაბადებითი აღწერას მხოლოდ დედის შთამომავლობით, ესე იგი დაასახელებს თავის დიდიდედას და მის წინაპრებს. თუ მოქალაქე ქალი შეუღლდება მონასთან, მაშინ მათი შვილები ითვლებიან კეთილშობილებათ. მაგრამ უკეთუ მოქალაქე მამაკაცი, რაც უნდა ცნობილი იყოს იგი, შეუღლდება სხვა მხრის პირთან, ანუ ვინ ე ხასასთან, მაშინ შვილი ვერ ჩაირიცხება მოქალაქეთა რიცხვში და ვერც მოქალაქის უფლებას იძენს. ბახოვენს ეს მოვლენა ამ ტექსტის უმთავრესობათ მიაჩნია. ლიკიელებთა ნაწერებში მხოლოდ დედის სახელებს შეხედებით. ეფიოპელები ყველაზე უფრო პატივს ცემდნენ თავის დებს და მათი წინამძღოლნი თავის უფლებებს დის შვილებს უანდერძებდნენ და არა თავიანთ შვილებს. აგრეთვე ხდებოდა ფინიკიანელებში, ამათთვის უფრო ძვირფასი და პატივსაცემი იყო მამის სახელი, ვიდრე დედის, ხოლო რაც შეეხება ეგვიპტელების შეხედულებას ამაზე, ჩვენამდის მოღწეული საბუთები ამას ეწინააღმდეგებიან. ყველა ეს ცნობები, რომელიც ჩვენ ხელთა გვაქვს, გვაფიქრებებს, რომ ნილოსის მიდამოებშიც გავრცელებული იყო დედის მხრივ ნათესაური კავშირი. ოფიციალური აქტები ფილომეტორის მეფობის ეპოქიდან ხშირად მარტო და მარტო დედას იხსენიებს. დიდ ქურუმთა შთამომავლობის აღწერა რაზედაც მოგვითხრობს გეროდოტი გამორკვეულია, რომ ყველა ერთი მეორისაგან არის წამომდგარი, აქედან შეიძლება დავასკვნათ,

რომ ნათესაობითი ურთიერთობის დამოკიდებულების სისტემა მამა-კაცთა მხრივ ყველაზე ადრე ქურუმთა კასტებში იყო შემოღებული. ნათესაობითი აღიარებას განსაკუთრებით კი დედის მხრივ ჩვენ ვხედავთ კიდევ უძველესს დროში და ეს შეადგენს ერთს დამხასიათებელ თვისებას პირველ-ყოფილ ოჯახისას.

რაც შეეხება ეკზოგამიას, ის არსებობდა ბარბაროსთა მოდგმებში და ეს მოვლენა აუარებელი ფაქტებით დამტკიცებული იყო მაკ-ლენანისგან, ამიტომაც ამ საგანზე საუბარი ჩვენ სულ მეტათ მიგვაჩნია და არც აღარაფერს ვიტყვით ამ მხრივ. მხოლოდ ეკზოგამიის არსებობა არა ნაკლებ იყო ცნობილი ანტიკურ ხალხში. პლუტარხი ამბობს, რომ რომლები არ თხოულობდნენ ცოლად თავიანთ ნათესაებს, როგორც ეხლა არ ირთვენ თავის მამიდებს, ბიძოლებს და დებს. მთელ საუკუნოებს უნდა გაველო, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო ბიძაშვილებთან შეუღლება.

დედათმთავრული ოჯახის არსებობა დამტკიცებულია მთელი რიგი ფაქტებით, მაგრამ უფრო თვალსაჩინო იქნება, თუ ჩვენ მის კვალს თანამედროვე ხალხში მოვძებნით, იმ ხალხში რომლის უძველეს დროში გამოჩენა არავითარ ეჭვს არ წარმოადგენს. ასეთი თვისებებით განირჩევიან კავკასიაში ეგრედ წოდებული ფშავლები, რომელთაც ცნობილი ძველი ქართველი კლასიკური მწერლები „ზხოვრებს“ უწოდებენ. სტრაბონის სიტყვით, სვანები, ანუ სოანი და ჩვენი დროის არხეოლოგების გადმოცემით ოსები, ანუ იასენნი შეხიზნული მთა-გორებში, მთელი საუკუნოების განმავლობაში მოკლებულნი იყვნენ უცხოელთა გავლენას და ამის წყალობით მათში დაცულია უძველეს ყოფა-ცხოვრების ნაშთები. ერთადერთი ფაქტი, რომელიც გვიჩვენებს ცოლების საზოგადოებრივობას ერთ რომელიმე ნათესაობრივ შორის, როგორც უძველეს ფაქტს, და ჯერ კიდევ მოუსპობელი ჩვეულება მდგომარეობს იმაში, რომ ახალგაზდა ქალსა და მის სიმამრსა და მავლს შორის აკრძალულია ყოველგვარი დამოკიდებულება. ახლად დაქორწილებულ ქალისთვის შეუძლებელია, რომ მან აიხადოს პირისსახეზე ჩადრი და თავის ქმრის მამას და ან მას აჩვენოს თავისი საწე. ვერც ეს უკანასკნელი ეტყვიან ქალს სიტყვას. ასეთ მდგომარეობაშია ქალი მთელი წლოვით ვიდრე ვაჟიშვილი არ ეყოლება. ვაჟის დაბადება კი მას არა სასურველ მდგომარეობიდან იხსნის და

უკეთეს პირობებში აყენებს. ქმრის სიკვდილის შემდეგ საქმე სხვაფერ ტრადიციებს: ქვრივი ქმრის უფროსს ძმას მიჰყვება ცოლათ, თუ ქალი უარს განაცხადებს მაზლთან შეუღლებაზე, მაშინ ეს უკანასკნელი საჩუქარს მოითხოვს. ქვრივი შემდეგ ვეღარ გაყვება ცოლად გარეშე პირს, უკეთუ ის არ მისცემს პირველ ქმრის ოჯახს წინასწარ იმ საზღაურს, რომელიც მასზე დახარჯულა. აკრძალვა ყოველივე დამოკიდებულების, როგორც ახლად დაქორწინებულ ქალსა და მისი ქმრის ნათესაებს შორის, აგრეთვე აკრძალვა „ლევირატის“, რომელიც ვალდებულად ხდის ქვრივ ქალს იცხოვროს თავის გადაცვალაბული ქმრის უფროს ძმასთან,—არსებობს კავკასიის მცხოვრებ მოდგმათა და ურალის მხარის ყირგიზებში შორის. ეს მოვლენა გვაიძულებს ჩვენ ვიფიქროთ, რომ ის ბოროტება, რომელიც მოისპოთ ამ აკრძალით, არსებობდა ოდესღაც საერთო მოვლენის ჩვეულების სახით, რომლის კვალმა ჩვენამდისაც მოაღწია „ლევირატის“ სახელით.

თუ რა ნიშნები დარჩა განსხვავებული პირველყოფილ ოჯახს, გვიმტკიცებს ნათესაობის მოდგმის ცნობა მხოლოდ დედის მხრივ. ამ ძველ ჩვეულების ნაშთთან შესაძლებელია მივიღოთ შემდეგი საყურადღებო მოვლენა: შავი ზღვის მცხოვრებ ჩერქეზებში ვაჟიშვილს არა აქვს უფლება საჯაროდ აღიაროს ესა თუ ის კაცი თავის მამად. ძალიან დიდ უზრდელობათ არის მიჩნეული მამას კითხოს—როგორ არის მისი ვაჟი, ან როგორ სცხოვრობს იგი, ანუ ვაჟს ჰკითხოს მამის ამბავი.

პატრიარქალურ ოჯახში დედის ძმა დიდ როლს თამაშობს დის შვილების შესახებ. ერთი სიტყვით ბიძა ასრულებს იმ მოვალეობას დის შვილებისადმი, რაც უნდა ასრულოს საკუთარმა მამამ თავის შვილებზე თანამედროვე საზოგადოებაში.

მთიულებში და კერძოდ ფშავლებში დედის ძმას მამის ალაგი უჭირავს განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც საქმე სისხლის აღებას შეეხება, და როდესაც დანაშაულის მსხვერპლად ხდებიან მისი დის ვაჟიშვილები.

ეკზოგამია, ანუ შეუღლების აკრძალვა ერთ რომელსამე ნათესაურ ჯგუფში და რომელიმე ძველის-ძველი ნაშთი დაქვრივებულ ქალების თავის მაზლებთან განსაზოგადოებრივობა და აგრეთვე დედის მოდგმის მიერ მზრუნველობაც,—ფეხს იკიდებს უფრო ნაკლებად განვითარებულ და მიყრუებულ ყრუ კავკასიის ადგი-

ლებში, განსაკუთრებით კი ხევსურებში. დიდი ხანი არ აარსებდა მას შემდეგ, რაც მათ მოდგმას ჯვაროსნებს აწერდნენ, რომლებიც, საქართველოში გადმოსვლის დროს შუაში მოიმწყვდიეს მთიულეებმა და მაღლობ ადგილებში შეამწყვდიეს. ხევსურებში მრავალი ძველის ძველი ჩვეულებების და პირველ ყოფილი დედათ მთავრული ოჯახის ნაშთებია დღესაც შენახული, მთელი საუკუნოების განმავლობაში მათ შეინარჩუნეს თავიანთი ძველი ზნე და ჩვეულებანი. როგორც უმრავლესობა კავკასიის ხალხთა შორის, ხევსურები იყოფებიან მოდგმებით, ანუ ჰენსებად. მათში ეკზოგამია სასტიკათ დაცულია, — იგი ხშირად ძმობის სახელით ვრცელდება, რომელიც როგორც წითელ-კანიანებში და კერძოდ იროკუზებში წარმოადგენს თავის თავად თითქმის რამდენიმე მოდგმის შეერთებას. შეუღლება არ შეიძლება აგრეთვე ქისტურის და ჰინკარაულის მოდგმათა შორის. ხევსურებში ერთცოლიანობა უკვე დამყარებულია. მაგრამ ეს არ უშლის სრულებით ცოლების საზოგადოებრიობის არსებობას უცოლო მამაკაცთა შორის. ხევსურები უფრო თავიანთ მეზობელ ფშაველებსა გვანან. იგინი გაუთხოვარ ქალს უფლებას აძლევენ აირჩიონ საყვარლები, ანუ მფარველები. ინგლისელ მისიონერ გაუტის სიტყვით, საპატარძლომ უნდა იცხოვროს ამა თუ იმ ჯგუფის ყველა ნათესავებთან და შემდეგ ერთი მათგანი უნდა გაიხადოს ქმარი. მხოლოდ ამ სახით შეიძლება შესყიდული იქნეს ინდივიდუალური ბატონობის უფლება ქალზე. ამბობენ, რომ ჰეტერიზმით ქალი თავის ვალს უხდის თემს, რომლის საკუთრებას ის დიდი ხნობით შეადგენდა. ფშავეში, ხევსურებში და სვანეთში ქალწულთა ჰეტერიზმი ამავე მიზეზებთანაა გამომდინარეობს.

შეუღლების შემდეგ ქალი მხოლოდ თავის ქმარს ეკუთვნის, მაგრამ მანამდე კი თავის არჩეულ საყვარელთან ცხოვრობს. თუ მოისურვებს მას შეუძლიან მიატოვოს იგი და შეუერთდეს სხვებს. ხევსურებში მამის სიკვდილის შემდეგ მზრუნველობას ეწევა დედის ძმა.

ყველა ზემოთ მოყვანილ ფაქტებიდან, შესახებ ჯგუფობრივ ქორწინებისა და მისგან წარმომდგარ ეკზოგამიისა, აგრეთვე ცნობაც დედის მხრივ ნათესაობრივ კავშირის არსებობისა და მრავალი ნაშთები ძველი წესებისა, ძველ პატრიარხალურ საზოგადოებებში, ნებას გვაძლევს შემდეგი საფუძვლიანი დასკვნა გამოვიყვანოთ: ადამიანის საზოგადო ცხოვრების დასაწყისის ხანაში ოჯახი სრულებით არ იყო

ინდივიდუალური წყვილი, როგორც არის ის დღეს, არამედ იგი შესდგებოდა ჯგუფებისაგან, ატარებდნენ ერთსა და იმავე სახელს, უღლებოდნენ ეკზოგამიის პრინციპების თანახმად და ამ ეკზოგამიურ ოჯახს, რომელიც ცნობდა მართო ჯგუფობრივ შეუღლებას, შეიძლება ვუწოდოთ მატრიარხატი, თუ დედათ-მთავრული ოჯახი. ჩვენ უნდა გავარჩიოთ იგი სხვა უფრო ნაკლებ ძველ ოჯახურ ჯგუფებისაგან, რომელსაც პატრიარხატს უწოდებენ და რომლის სათავეში დგას მამა, ანუ უძველესი ნათესავი მამის მხრით. პატრიარხატი წარმოადგენს პირველ ყოფილ ფაზას ოჯახურ ორგანიზაციისა და მატრიარხატი კი მხოლოდ მისი აუცილებელი შედეგია.

ო—და.

მოღალატეს! *)

იქნებ გგონია, გრძნეულო სულო, რომ მომიწამლე, მომიკალ გული; ან და მომხიბლე, შეჩვენებულო, დღესაც მაქვს შენი მე სიყვარული?!

ვიცი, ანგელოზს თავს ადარებდი, — გულს მიხიბლავდი ჯადოქრულათა: პირველად სატრფოს დამადარებდი — შემდეგ მიზერდი გველებ-მტრულათა!

სად არის იცი რომლითა აქამდე მეფიცებოდი, შე საზიზღარო:

„შენი ვიქნები კუბოს კარამდე, — მთელი სიცოცხლე მსურს გიზიარო“!

გმადლობ! მოვსტყუვდი... მაგრამ დღეიდან

შენს მგზავს დემონსა არ გავიკარებ; შურსა ვიძიებ ამიერიდან

და მწამს — არას დროს არ გაიხარებ.

ჩემს შემდეგ გველო, შხამ-გესლიანო, თავს შემოევსე მსუნავ არსებას,

დღეს მას ემონვი, შე ავ-ზნიანო, და რათ არ ამბობ შენს აღსარებას?!

დღეს მასაც ხიბლავ ვარდ-ყვავილებით, მას ეფიცები „შენებურათა“

ყელსა ეხვევი, ვითა ერთგული, ტუჩებს უკოცნი „ძველებურათა“!

მაგრამ არ მჯერა, გახრწნილ ქმნილებას, ვითომ კვლავ გქონდეს პატიოსნება, არ დავიჯერებ, რომ კვლავ განგებას შენთვის მოედინას უმანკობა!..

ნელიკო. +

*) „გ. შაგის“ № 2 სადაც დაბეჭდილია ნელიკოს ლექსი „4 თებერვალი 1909 წ.“ შესამეტების მეოთხე სტრიქონში ჩვენ შეგვეპარა შემდეგი შეცდომა: დაბეჭდილია „ჩანაცრულ გულში მაინც არ ქრება“ უნდა იყოს — „ჩანაცრულ გულში უჩინარათ ქრება“!

ქალთა საკითხი

(პოლ-ლაფარგისა)

(დასასრული) *)

კაპიტალისტურმა წარმოებამ, რომელიც ოჯახში დედაკაცის გასაკეთებელ საქმის უმეტეს ნაწილს ასრულებს, იმ მიზნით, რომ მუშახელი სულ უფრო იაფათ ეშოვა, — ქარხნების, მაღაზიების, კანტორების და სკოლების დღიურ მუშებს შეუერთა დედაკაცები და გასათხოვარი ქალები მუშათა კლასისა და წვრილი ბურჟუაზიის წრიდან. კაპიტალიზმის აუცილებელმა საჭიროებამ ინტელიგენტურ ძალებს დაავიწყა უხეში აქსიომა მამაკაცების მორალისა: „წერა-კითხვა და ანგარიში — აი ყველა ის, რაც საჭიროა, რომ დედაკაცმა იცოდეს.“ კაპიტალიზმს დასჭირდა, რომ როგორც ვაჟებს ისე ქალებისთვისაც შეესწავლებიათ მეცნიერების საფუძვლის დასაწყისი. პირველი ნაბიჯი კიდევ გადადგეს: ქალებს ვეღარ უკრძალავდნენ უნივერსიტეტში შესვლას და მით დაამტკიცეს, რომ დედაკაცის ტვინი, რომელსაც „განათლებულმა ხალხმა“ „ბავშვის ტვინი“ უწოდა, მამაკაცზე არა ნაკლებ შემართვისებელია სწავლა განათლებისა. ყველაზე უწინ დედაკაცებს ნება დართეს შეესწავლათ აბსტრაქტული მეცნიერება. (მათემატიკა, გეოგრაფია, მეხანიკა და სხვა...) და მათ პირველებმა აპყენეს ქვეყანას თავისი გონების განვითარება და ნიჭი. შემდეგ ქალები დაეწაფნენ ექსპერიმენტალურ მეცნიერებას: (ფიზიოლოგიას, ფიზიკას, ქიმიას, თანართულ მეხანიკას და სხვა...) და დღესაც ამერიკაში და ევროპაში არსდება მთელი ლეგიონი დედაკაცებისა, რომელნიც, მიუხედავად იმისა, რომ მათ თვით ბავშვობიდანვე თანა სდევს არა სასურველი პირობები ფიზიკურ და მორალურ განვითარებაში, მამაკაცებზე არა ნაკლებ მოქმედებენ.

კაპიტალისტმა მოგლიჯა დედაკაცი ოჯახის კერას და ჩაადგო მის საზოგადოებრივ წარმოების მორევში, არა ემანსიპაციის მიზნით, არამედ იმისათვის, რომ მამაკაცზე უფრო სასტიკა ეყვლინა მისი ძალ-ღონე, და ექსპლოატაცია მოეხდინა. ამასთანავე იზრუნეს, რომ არ დარღვეულიყო მათი ეკონომიური, იურიდიული, პოლიტიკური და მორალური მხარეები, რომელნიც დედაკაცს ცოლ-ქმრულ ცხოვრებაში უუფლებო მხეველად ხდიდნენ. დედაკაცი, რომელსაც კაპიტალი ექსპლოატაციას უწევს,

*) იხ. „გუშაგი“ № 2.

სიღარიბეს განიცდის, როგორც სხვა თავისუფალი მოღვაწე და გარდა ამისა ის ატარებს აგრეთვე წარსულის ნიშანსაც. მისმა ეკონომიურმა სიდუხჭირემ უფრო იმატა და მის მაგიერ, რომ ის თავის მამის ან ქმრის მფარველობის ქვეშ იყოს, იძულებულია თვითვე იშოვოს ლუკმა პური არსებობისათვის და მისი შრომა მამაკაცისაზე უფრო ნაკლებ ფაქტობრივად იმ მოსაზრებით, რომ მას უფრო ნაკლები მოთხოვნილებები აქვს ვიდრე მამაკაცს. როდესაც ის ათავეებს დღიურ მუშაობას სახელოსნოში, კანტორაში ან სკოლაში უბრუნდება თავის ოჯახის საქმეებს. დედობრიობა, — ეს სამღვთო შრომა და ყველა საზოგადოებრივ ფუნქციებზე უფრო მაღალი, კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ეკონომიურ და ფიზიკურ უსაშინელეს ტანჯვის მიზეზათა ხდება. დღევანდელი აუტანელი მდგომარეობა დედაკაცისა, სახიფათო საგანს წარმოადგენს კაცობრიობის არსებობისათვის მომავალში. მაგრამ ამგვარ აუტანელ და მწარე მდგომარეობას თან მოაქვს დედაკაცის მონობიდან თავის დახწევა, რომელიც ვითარდება კერძო საკუთრების განვითარებით და გათავდება მაშინ, როდესაც ეს კერძო საკუთრება მოისპობა. კაპიტალისტურ საშვალეების წარმოების შიშით, ცივილიზაციური საზოგადოება მიისწრაფის იმ წყობილებისაკენ რომელიც დაფუძნებულია საზოგადოებრივ საკუთრებაზე და ამავე დროს ქალი, განთავისუფლებული ეკონომიურ, უფლებრივ და მორალურ ჯაჭვებისაგან, შესძლებს თავისუფლად განავითაროს თავისი ფიზიკური და გონებრივი ნიჭი, როგორც ეს მოახდა პირველ ყოფილ კომუნის ხანაში.

იმ მიზნით, რომ მოესპოთ პირველ ყოფილი სისხლთ აღრევა და განესაზღვრათ სქესობრივი დამოკიდებულება ველურებმა ვერ გამოიხატეს სხვა საშვალეება გარდა სქესობრივ განსაზღვრისა (ინციბინენცია). ჩვენ შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ ამ საზღვრის ინიციატივა ქალებს ეკუთვნით და ამან უფრო გააძლიერა და გააღრმავა ფუნქციების სპეციალიზაცია, ეს განყოფილება გამოიხატა რელიგიოზურ ჩვეულებებში და ენაში, ყოველ სქესისთვის განსაკუთრებულად და თვით ხშირ შეგახებამიც*) მიიღო რა

გამჭვინვარებულ ანტაგონიზმის ხასიათი, ის დასრულდა მოუხეშავ აქამომდე არსებულ დედაკაცის დამონებით, თუმცა დღეს კი ნელნელა სუსტდება ორივე სქესის ურთიერთ შორის ეკონომიურ ნიადაგზე ბრძოლის გაღრმავებით.

მაგრამ ახალ ტიპის ანტაგონიზმი ერთი სქესის მეორეზე გამარჯვებით არ დაბოლოვდება, რადგანაც ეს არის ერთი იმ ბრძოლის მოვლენათაგანი, რომელიც შრომასა და კაპიტალ შორის ხდება. ეს ბრძოლა გადაწყდება საბოლოო განთავისუფლებით მონობიდან მუშათა კლასისა, რომელსაც შეადგენენ მამაკაცები და დედაკაცები, წარმოების ტექნიკაც ისწრაფის მოსპობს ხელობისა და მუშაობის სპეციალიზაცია და ძარღვების ძალა შესცვალოს ყურადღებით და სიმარდით; ტექნიკური განვითარება უფრო და უფრო აერთებს მამაკაცსა და დედაკაცს საზოგადოებრივ წარმოებაში და ამიტომაც ის ხელს შეუშლის იმ პირობების მობრუნებას, რომელიც ემჩნეოდათ ბარბაროსებსა და ველურებს სქესობრივ განცალკევებაში.

ცივილიზაციის პერიოდში საზოგადოებრივ საკუთრების აღმოცენებით გაქრება ეკონომიური ანტაგონიზმიც.

ამ გვარათ, ჩვენ შეგვიძლიან ვიწინასწარმეტყველოთ, რომ დედაკაცის დამონება და სქესობრივი ბრძოლა გაქრება და კაცობრიობას დაუდგება არა ჩვეულებრივი ფიზიკურ და გონებრივ პროგრესის ხანა, რომელიც აამოძრავებს მამაკაცებსა და დედაკაცებსა, და მიაწვდის უმაღლეს ფიზიკურ და გონებრივ განვითარებას. მაგრამ ჩვენ არ შეგვიძლიან გავითვალისწინოთ, როგორი სქესობრივი დამოკიდებულება ექნებათ თავისუფალ და ერთმანეთთან გათანასწორებულ მამაკაცებსა და დედაკაცებს, რომელთა განცალკევება და გაერთიანება დამოკიდებული არ იქნება საზოგადოებრივ მატერიალურ ინტერესებზე და ან უხეშ მორალზე. მაგრამ თუ ჩვენ შევხედავთ აწმყოს და გადავხედვით თვალს წარსულს ადვილად მივხვდებით, რომ მამაკაცებს, რომელთაც ჩამომავლობის გამარჯვების ინსტიქტი უფრო ძრიელი და ხანგრძლივი აქვთ, ვიდრე დედაკაცებს, (ამასვე ვხედავთ თვით ყოველგვარ ცხოველებთან დარგშიც,) იძულებულნი გახდებიან გამოაშკარავონ თავიანთი ფიზიკური და გონებრივი მხარეები, რომ დაიმონავონ თავიანთი შეყვარებულთა გული. სქესობრივი გარჩევა, რომელიც დარგინის სიტყვით დიდ როლს თამაშობდა ცხოველთა დარგის განვითარებაში და რომელმაც აგერ 3000 წელიწადი

რაც დაკარგა თვისი მნიშვნელობა ინდოევროპიელ მრდგმათათვის, კვლავ გახდება ერთ უშთაფრეს მომქმედებათა ფაქტორათ კაცობრიობის გათვითცნობიერება — განვითარებაში. დედობრიობა და სიყვარული ნებას მისცემენ ქალს დაიბრუნოს ის უმაღლესი მდგომარეობა, რომელიც მას ქონდა პირველ ყოფილ საზოგადოებაში და რომელზედაც დაშთენილია მოგონებანი ლეგენდებში და უძველესი რწმენის მიფიურ მოთხრობებში.

ბ. ბ.

აღსარება.

(ესკიზი)

ბინდდება.

გავარჯერებული მზის ბორბლი უკვე დაეშვა დასავლეთისკენ და ჩასვლას ლამობს. მისი სიცხის მფრქვეველი სხივები მთის თხემებს მიბჯენია და განთიადამდის ეშვებოდება. რამდენივე წუთიც და მთელის თავისის ისარ-სხივებით ჩაეშვება ბნელ უფსკრულში. მის ადგილს დაიჭერენ ტურფა ეთერნი და განუსაზღვრელ ცის სივრცეში სრბოლით მოჰყვებიან ციმციმს. გრილი ნიაფი არე-მარეს ჩამოუქროლვებს, სიცხის ბორბლის გაფანტავს, თქვას ააშლევინებს მდელის და უხვათ აკუთრებებს ციდან ნამცვრევ უკვდავების ნამს. ქალწულ წალკოტში ხეები შეიბრხევიან, მისი ანცი ფოთლები იღუმალიათ ნაზ შრიას დაიწყებენ.

ვარდის ბუჩქი მსწრაფლ გადიფურჩქენის ნორჩ კოკრებს და დამატკობელ სურნელებას უხვათ მიმოაკმევს ირგვლივ. ხოლო ბუღბუღი, ეს სიმბოლო სიყვარულისა, საუცხოვო ჰანგებზე ააჟღერებს თავის მაღლიან ქნარს და სიმშვენიერესილაშხის ქებათ-ქებაში ჩაქარგავს გრძნობას. თბილისიც, ეს ვეება, ბჭე-განიერი ქალაქი, ელფერს შეიცვლის, ხმაურობას უმატებს და დიად ბუნების დიად მეჯლისს შეუერთებს თავის ხმას.

ყველა არსებას, შრომით დამაშვრალია იგი თუ ფუფუნებით მოქანცული, პირს სიამოვნების ღიმი გაუკრთება, ცელქი ოცნება ყველას შესვავს თავის მსუბუქ ფრთებზე და შეასრიალებს თავის სამფლო ბელოში.

შებინდება, ეს დასვენება ქალაქელთათვის, ეს ნეტარება იმ სიცხესთან შედარებით, რომელსაც განიცდიან მცხოვრებნი ქალაქისა. ქუჩები ხალხით იფინება; ეტლნი, ავტომობილნი და ტრამვაები აირევიან ერთმანეთში. ყველა ბალებისკენ ისწრაფვის. სახეზედ ყველას ანგე-

*) A. W. Howit რომელიც ავსტრიელებში ხედავდა განსაკუთრებულ მოვლენას სქესობრივ ტოტემიზმში, წიგნითხრობს იმ ხშირ შეტაკებაზე, რომელსაც ახდენდნ მამაკაცი და დედაკაცი ერთ და იმავე ჯგუფში, უკვე თუ იმ ცხოველს, რომელიც ტოტემით იყო მეორე სქესისთვის მოკლავდა ვინმე სხვა სქესისა.

ლოზისებური ღიმი უკრთებათ, თითქოს მათ გულში არავითარ ქვენა გრძნობებს არა ქონდეთ გადგმული ფეხი. ყველანი აღტაცებულნი ეგებებიან ამგვარ ღამეს და ღიზნი იმთქმებიან. მხოლოდ ჩვენ... ჩვენ რომელთაც არ ვიცით რა არის სიამოვნება, ტკილი ცხოვრება, კმაყოფილება თავისა და სხვა—ტანჯვისა ვგრძნობთ! ჩვენ გვქულის, გვეზიზღება შეზინდება. ჩვენ გვეზინიან მისი. სხვათა ნეტარებასთან ერთად, ჩვენი უბედურება, ჩვენ წამები იწყება; მაშინ, როდესაც პოეზია ფრთებსა შლის, როდესაც ყველგან სიმშვენიერე გამოისქვივის, ჩვენ ზიზღით ვივსებით ამ მშვენიერების წინააღმდეგ, ჩვენ გვეჯავრება ეს დრო, რადგანაც სწორედ ამდროს ითვლება ფეხ-ქვეშ ჩვენი პიროვნება, თავმყვარება, ჩვენი პატიოსნება ჩვენი ქალობა... დიახ, ჩვენ ამ დროს გამოვდივართ სავაჭროთ...

რა გულის გამფათრავი, რა გრძნობა-გონების მომწამლაფია მარტო სიტყვის მოსმენა „სავაჭროთ!“ თვით ჯოჯოხეთის მბრძანებელს ტარტაროზსაც, რომ ებრძანებინა თავის ქვეშევრდომ აღ-ქაჯებისათვის სასჯელის მოგონება, ისიც კი ამაზე უარეს სასჯელს ვერ გამოიგონებდა! დაღამდა. ჩვენ სავაჭროთ უნდა გამოვიდეთ...

ქუჩების კუთხეში უნდა ავიტუზოთ და გავვლელ-გამომვლელს ურცხვით აუტრიალ-ჩაუტრიალოთ, რომ ეგებ მოვაწონოთ თავი, გვიყიდოს და რამდენიმე გროშის გადმოგდებით საშუალება მოგვცეს დავიოკოთ თავი... რა წაშება, რა ენით გამოუთქმელი ტანჯვაა თავის გაყიდვა.

„შეჩვეულნი არიან მაგვარ გარყვნილებას და მიტომ მეძავებო, —გაგვიგონია ხოლმე „ზნეობის მოციქულთაგან“ დიჩვეულნი არიან და მიტომ ათენებენ—ღამეს ორი სამი გროშისათვისაო!“

რა გულის მომკვლელი დაცინვაა იმდროს, როდესაც უნდა მთელი ღამე უსინდისო, გაქსუებულ მამაკაცებს მიეკუთნო და მის სათამაშო საგნათ გადაიქცე... მთელი ღამე უნდა აკმაყოფილო იმისი მხეცური გრძნობანი... მაგრამ... მხეცებმაც კი იციან საზღვარი და ადამიანი კი მას სკარბობს...

უნდა ვიხეტილოთ მთელი ღამე ქუჩა-ქუჩა სიფრთხილით, რომ „წესიერების დამცველებმა“ არ შეგვიპყრონ „ღამის პეველები“; და თუ შეგვაძინეს „პილატეს ცრემლის“ გადასაყლაპავი უნდა ამოვდოთ ხელში და პირველ მოთხოვნილების უმაღლეს ბახუსით გაღეჭებულ მამაკაცთა ქვეშ დავევლოთ: „უნდა მათთან

ერთად ვიცინოთ, ვიხარხაროთ, ტუჩი ტუჩს დავაწებოთ, რომ უფრო მაღა გაუღვიძლოთ ჩვენ „გაზაფხულებლებს“.

მთელი ჩვენი სიცოცხლე ამგვარ ხელოებაში უნდა გავატაროთ, რომ საზიზღარ მამაკაცთა მიერ გადადებულ სენით, სხელ მოხამულებმა და ჩამპლებმა, საღმე ქუჩაში დავღრიოთ სული.

არავის არ ესმის ჩვენი მოთქმა, ჩვენი გოდება, გარდა ერთადერთ მთვარისა. ის ყველა ანას კარგა ხედავს; მას ნათლათ ესმის ერთი მხრით ჩვენი თავ განწირვა, ჩვენი აღსარება...

დიახ, აღსარება!...

მთვარე იტანჯება, ბოლმით ივსება, სურს რისხვით მოევიწიოს ცოდვილ ქვეყანას, მაგრამ არ შეუძლიან, იგი მხოლოდ ფითრდება, იცრიცება და რაკი ვერასაგვევლის მორცხვით ღრუბლებქვეშ იმალება.

მთვარე! მხოლოდ შენ გესმის ჩვენი გულის თქმა!

და შენც გუშაგო! ვხედავთ რომ ზიზღით შეცქერ ძლიერთა ამაქვეყნისათა, მაგრამ არ შეგიძლიან მათდაი უბრძანებო. რადგანაც შენც ჩვენსავით ულღონო ხარ! მაგრამ არა!... მეგობრებ შორის სირცხვილს ადგილი არ უნდა ქონდეს!...

მხოლოდ შენ ხარ ჩვენ ნუგეშით, დიად მოწამეთ, ჩვენი გულის მესაიდუმლოეთ, მაშ ცხოვრებისაგან განაწვალებთ შენ შენმერთალ სხივებს მაინც ნუ მოგვაკლებ და ნუ აღგვიგზნებ წყლულებს. გვეამბორგვი უღირს მეგობართ!

მოგვფინე შენი სხივები!

დაგვიშვიდე მწვავე სახმილით ვნებული გული.

და გამოგვიწოდე ხელი სახსნელათ!...

დ—კო ჩხეიძე.

გაზაფხული

(ლეკსი ზნეობათ)

ჰკრება ზამთარი. ნელა-ნელა არეს შორდება... თან, მთლად გახრწნილი, ისევ უკან მოიკვირება და შავსა თვლებს, ჩალურჯებულთ, აქეთკენ აპყრობს—თითქო სწყის წასვლა, დატოვება სამეფოსი...

სამაგიეროთ კი გაშრება ნატანჯი არე. გაიწმინდება ტალახისგან მჩქეფრი მდინარე. ცივ, უსიცოცხლო თოვლის ნაცვლად თავს გაშლის ია...მწვანე ბალახით შეიმოსვის კვალათ მიდამო...

ჩიტუნიები მოსძებნიან თავიანთ სახლკარს; გაფაციცებით დაიწყებენ მის გამშვენებას, რომ მომავალი ჩიტთა მოდგმის კვლავ აღიზარდოს, ტყეს, ველსა, მინდორს დასკიკიკოს და გაიხაროს.

შორი ქვეყნიდან მოფრინდება ტურფა მერცხალი; კიკიკი-ჭრილით სალაშს მისძღვის კეკლუც ბუნებას... დასკიკიკებს მდელის, ჩაოუელის მომწვანო კორდებს, ქედის ძირს გაშლილს იასამანს შემოველება. გაჰკრავს ცისაკენ, ისარივით გაარღვევს ნიავს, მატლებს და ქიებს მუსრს დაავლებს, დღეს გაუმწარებს... და დაქანცული შრომისაგან, დერფენისაკენ გაეშურება მოსაწყობათ ისიც ბუდისა... იქაც კიკიკით გაახარებს პატარების გულს, იქაც სიცოცხლეს გააღვიძებს... მოსვლას ახარებს.

ადამიანი გაზაფხულის მზის ცხოველსხივებს დაეწაფება, ვით მწყურვალე ანკარა წყაროს. სულ შეხუთული ზამთრის საზარ ბატონობისგან, მიეგებება აღტაცებით ვარდს, ზამბახს, იას... აქ გაეშლება ასპარეზი მას სამოქმედოთ, აქ გაშლის ის ფრთას, აქნობამდე გაყინულს, ცივსა...

თორემ ზამთარი! უსიცოცხლო, ტლანქი, და ჟუნო სწამლავს სიცოცხლეს, შხამავს გრძნობათ მრავალ-გვარებსა, და მისწრაფებას მშვენიერი მერმისისაკენ ფრთებსა უკვეცავს, თუმც მთლათ ვერ სპობს მის მძლე სიარულს...

გაზაფხული კი—ეს გვირგვინი მშვენიერების, ეს ტურფა ბალი დროთა ბრუნვის, ქვეყნიერების,—ჰბადებს სიცოცხლეს, ჰბადებს დიად მისწრაფებებსა, და ზამთრის ქურუმთგზასა უზშობს სანაფარდოთა, სიბნელისა და სიცივის გასამეფებლათ.

ამიტომ შეეტრთი და შეეხარი მე გაზაფხულსა. ზამთრისაგანა გულ-დამწვარი, შეწუხებული, მისგან მოველი შეება-ხსნასა და ნეტარებას; მისგან მოველი, რომ გამითბოს გული, აწ ცივი; რომ მის გათბობის, განკურნების, მორჩენის შემდეგ შემეძლოს მედგრათ და ამაყათ შევდგე მალლობზე და ძალოვანმა, ღონიერმა, რწმენით აღსავსემ მქექარე ხმითა გადმოვსძახო ზამთრის მოციქულთ:

— შორს გარეწარნო, მოციქულნო სიცივის, კრთოლების; სახიერებავე, შავ აჩრდილის საზიზღარისა!... თქვენ ველარ მაკრთობთ, ვერ მაშინებს თქვენი მუჭარა; აწ გაზაფხული, ტურფა არე ჩამეკონება და თქვენ ქვემძრომნო, არარანო, ქია-ლუებო, ვერ შესძლებთ ჩვენსა განშორებას, ჩვენ გაცილებას...

... და საპასუხოთ დაცინვისა, მასხრათ ავდების, ეხლა მე მინდა, რომ ხმა მალა მათ დავხარხარო, და ამის შემდეგ ტურფა არეს, ძალის მომცემსა, კვლავ მკერდს მივეყრდნო, მივეწებო და ჩავეკონო...

ილ. მგ-ძე.

რის ნაკლებ არ შეიძლება?!

(წერილი ხონიდან)

ერთი ახალგაზდა სტუდენტი, — ვილაც ოხუნჯის განცხადებით მოტყუებული, („ემპაის მათრახში“ იყო მოთავსებული) ხონში ჩამოვიდა ქალის სათხოვით. ახალგაზდა! სათვალეები წამოისკუბა, უღვაშები გადიწიკა და ხონის ბულვარს შეუარ-შემოუარა. — „ბარიშნები“ გამოვიდნ და უცხო სტუდენტის ათვალიერდათვალიერება იწყეს. სტუდენტი ქალის სათხოვით იყო ჩამოსული და ამისთვის იწყო გამოკითხვა, თუ რომელ „ბარიშნას“, რამდენი ქონება აქვს? ერთ ლამაზ ქალიშვილს მიაპყრო თვალი სტუდენტმა, მაგრამ-რა გაიგო, რომ მას ქონება არ ქონდა, თვალი აარიდა; მეორე ვაქრის ქალსაც გამოეხასა სტუდენტი; უცხო ქალს ერთ ნახვამე სიყვარული აღუხსნა, ეგონა ვაქრიდან ბევრ ფულს აიღებდა, მაგრამ მეორე დღეს რა გაიგო რომ მისი სასიმამრო სიკატრის გზას ადგია, სიყვარულიც გაუქრა; მესამე სრულიად მახინჯს დაუმეგობრდა, გაიგო, რომ ქონების პატრონი იყო, სიყვარულით ვითომ და გაგიჟებით შეუყვარდა, (!) ეფიცება, რომ ის ვით ანგელოზი მას იზიდავს. (სინამდვილით ჯოჯოხეთის მანქანაა) — საქმე გაიჩაღხა. სტუდენტს ქალი მოსწონს, ქალს — სტუდენტი. საქმე ფულზე მიდგა.

— ვიცი შეილა, რომ ჩემი ქალიშვილი გიყვარს, — ელაპარაკება სტუდენტს ქალის მამა, — რას უყურებთ მალე დაიწერეთ ჯვარი?!

— ჯვარს კი დავიწერთ, მაგრამ... ფულებია საჭირო, — მიუგებს სტუდენტი.

— რამდენი?..

— ექვსი ათასი მან....

— რას ამბობ ექვსი ათასი მანეთი სადაა!!

— თუ არ არის სიყვარული გაქრება.

— მაინც რის ნაკლებ არ შეიძლება?!

— ექვსი ათასს ფებს არ მოუცვლი —

— ამდენს მე ვერ მოგცემ!.. მაინც მითხარი: რის ნაკლებ არ შეიძლება?!

— მე ექვსი ათასი მანეთი მაქვს დაბარებული (მაზანდა ესაა), თუ მომცემთ ქე შევირთამ თქვენს ქალიშვილს, თუ არა — ნახვამდის! —

ილია ბახტაძე

ქალით მოგატრე

ნამდვილი ამბავი.

გაგრძელება *)

— მე მხოლოდ მაშინ მოვედი გონს, როდესაც ერთ ვიწრო და ბნელ ოთახში ამოვყავ თავი. როცა მიმოვიხედე ოთახში არავინ იყო. მის მოწყობილებას შეადგენდნ ქუჩიანი ქვეშაგები, ერთი ხის სკამი და დამტვრეული ტახტი. — ყველა ეს მორთულობა ჩემთვის ნაცნობი იყო, — ეტყობოდა, რომ აქ იდგა ჩემი „მამობილი“ ფეოდორ ოფჩარენკო, რომელსაც კარები მაგრა ჩაეკეტა გარედან და ჩვეულებისამებრ სადღაც წასულიყო „პილატეს ცრემლის“ გადასასუნლათ. არც მოვტყუებულვარ.

— არ გაუვლია სულ რამდენიმე ხანს, რომ კიბეებზე ფეხის ხმა მოისმა, ბოქლომმა ჩხარუნ დაიწყო და კარებში ფეოდორი გამოჩნდა. მე შიშმა შემიპყრო და ავკანკალდი. ფეოდორი მომიხლოვდა და მომხიზვლელი ალერსით დამიწყო საუბარი. პირიდან არყის მყარალი სუნი სდიოდა და ეს სუნი უფრო აორკეცებდა ჩემს მისდამი ზიზღს.

მღვთის გულისათვის არ მომეკარო, ვემუდარებოდი მე, — მაკმარე რაც ტანჯვა მწუხარება მომაყენე! შემიბრაღე, ფეოდორ, შემიბრაღე! გამიშვი სახლში, რომ ერთხელ კიდევ დავინახო ჩემი დედა... პატარა და ძმები... მოხუცი მამა... გამიშვი, გამიშვი, ფეოდორ, და ღმერთი ერთი ათასად გადაგიხდის!

— ვერ დაგთმობ, გაშა! — გველური ჰანგით მომიგო ფეოდორმა, — ჩემს შემდეგ შენ არ გაგახარებ! მეც წავაგებ ჩემ თავს და არც შენ შეგყრი კარგ დღეს. ჩემი სიყვარული განუსაზღვრელია! მე ვერას გზით ვერ დაგთმობ და მაშასადამე ვერც მოიცვლი აქედან ფეხს... შენ აქ დარჩები!..

— გავები ჩიტი ხაფანგში, — გავიფიქრე მე და შევეცადე რამე ნაირათ დამეყოლებია ფეოდორი-ამაღამ მაინც მოვესვენებო და ხვალის თადარიგს შეუდგებოდი — როგორმე დამეხწია თავი ფეოდორის კლანჭებიდან.

— ჩემო ყველა! — კვლავ ცბიერათ გამიმეორა მოხუცმა და გამოიწია ჩემსკენ მოსახვეწნათ. მე მასთან შედარებით სუსტი აღმოვიჩინდი. აღარც არავითარმა ხვეწნა-მუდარამ, ვეღარც ცრემლმა და ვერც ჩემმა წივილ-კივილმა ვერ მოაღბო მისი გამხეცებული გული. მან მაგრათ შემბოჭა თავის ტლანქ ხელებით. დამიბღვრიალა თავისი გაუმადლარი თვალები;

მე კვლავ შიშის კანკალმა ამიტანა და ქანც გამოლეული და ძალა მიხდილი დავეშვი ძირს იატაკზე...

როცა გამომეღვიძა ტახტზე ვიწექი. გვერდით გაღებული ფეოდორი მეგდო. მისი ხერინვა ხბოს ბღავილს უფრო წაგავდა. — თვითო მისი ამოქშინვა ჯოჯოხეთის ტანჯვას მაცდევიებდა და მთელი ოთახი საშინლათ გაჟღერთილი იყო არყის სუნით. ჩუმათ ავდექი. ავანთე სამთელი და ერთ კუთხეში თვალი შევასწარ სარკის ნატებს. გავისწორე ჩემი აბურძგვნილი თმა, გადავისვი თვალებზე ხელი და ფეხ აკრებით მიუახლოვდი კარებს, მაგრამ საუბედუროთ ის დაკეტილი დამხვდა და აღარც გასაღები იყო შიგ. თუმცა ბევრი ვეძებე, მაგრამ ვერსად ვიპოვე. ეტყობოდა ფეოდორს სადღაც გადაეჩქლა. თუმცა ფანჯრიდანაც ვცადე წასვლა, მაგრამ ისიც დალურსმული და ქალაღდ გაკრული დამხვდა, (ალბათ სიცივის გულისთვის თუ დალურსმა ზამთრის მოლოდინში.)

მეტი გზა არ იყო, უნდა დილაზე დავმორჩილებოდი ჩემ ბედს და განთიადის იმედით იქვე ერთ კუთხეში ამობუზული ჩემ უბედურებას ვტიროდი.

დილაზე გათენდა, მაგრამ ჩემთვის არავითარი ნუგეში არ მოუტანია. იგივე ხერინვა, იგივე დალურსმული ფანჯრები, იგივე დამტვერიანებული და ჩალაქებული ნივთები და არყისაგან გაჟღერთილი ჰაერი.

ბევრმა სხვა და სხვა აზრმა გამიარა თავში, მაგრამ ჯერ ხსნას ვერსად ვხედავდი.

აგერ ფეოდორიც გაიშმუნა, გააზმო-რა და თავის გვერდზე ხელები მოაფათურა, მაგრამ რადგანაც არავინ დახვდა, შეშლილივით წამოხტა და აქეთ იქით დამიწყო ძებნა, როდესაც თვალი მომკრა ცბიერათ შემომხვდა და კბილები დააკრაქუნა, მე კი ისევ ცახცახმა ამიტანა.

— შენ ხომ უარსყოფ ჩემ სიყვარულს და ახლაკი მე ვიცი!.. ცის ღრუბელს დაგანატრებ! ცხრა კლიტულში გამყოფებ და თუ კიდევ გაბედე ურჩობა?! მაშინ, ოჰ მაშინ, — დაიღრიალა მან, დაკრა მაგრათ ხელი მაგიდას და განაგრძო, — მაშინ მოსულია შენი აღსასრულის დღე! გირჩევნია დამნებდე და საუკუნოთ ჩემი გახდე! —

კვლავ მომხვია ხელი, კვლავ დამაგდო ტახტზე და მის მხეცურ ჭინიანობას ვეღარ გაუძელი...

**

გადიოდა დღეები და ადამიანის სულს, გარდა ფეოდორისა, არავის ვხედავდი. ფანჯრიდან მხოლოდ ეხო და წინ

ქიშკარი მოჩანდა, არსად მეზობელი, არსად ადამიანი, არსად სახლი, თითქმის განგებ ეპოვა ფეოდორს ასეთი სახლი, რომ მასში დავეტუსალები და ადამიანის ხმა არ მომწვდენოდა, ამ კარჩაკეტილობასა და ტყვეობასთან ერთად მთლად მოსპობილი იყო ჩემთვის კალამი, ყარანდაში და თვითქალაქი, რომ არაფერი დამეწერა და, თუ რაიმე განგებით ვინმეგაივლიდა ამ განმარტებულ სახლის წინ, ბარათი მინც არ გამემჟღავნებინა ჩემი აქ ყოფნა.

ასე გავიდა დეკემბერი და მე მოხუც ფეოდორის უსიტყვო მონა ვიყავი.—გავიდა შობაც, ახალი წელიწადი და ნათლისღება, მაგრამ ჩემი ხვედრი ოდნავ მაინც არ შემსუბუქებულა.

თურმე ახალი წელი უფრო უარეს ახალ ტანჯვას მიმზადებდა... და იანვრის თვე—ეს საშინელი წარსულის მოგონება იქნება ჩემთვის, რომელიც ყოველ მოგონებაზე სისხლის ცრემლებით დამღვრის.

ერთ იანვრის ღამეს ასე ცხრა საათი იქნებოდა, რომ მე ჩემ ცხრაკლიტულ ციხის ერთ კუნჭულში ვიჯექი და ვკვირდებოდი, ამ დროს მომესმა ფეოდორის ფეხის ხმა და ვილაყასთან საუბარი:

— შენი გულისთვის მე ჩემ თავსაც კი გავწირავ, არა თუ ამალამ გაგატარებინებ დროს!

— აბა შენ იცი, ჩემო ფეოდორ!— მომესმა ვილაყას ბოხი, ჩახლეწილი ხმა, — და მერე მე ვიცი შენი პატივისცემა, ამ დროს ბოქლომიც გადატრიალდა და ოთახში შემოვიდა ფეოდორი, თან ვილაყა ჩასუქებული კაცი შემოყვავ, რომელსაც გაღეჟილ და ღიპიან მუცელზე უშველებელი ვერცხლის ქამარი ერტყა და ცალ ხელში ღვინით სავსე ღოჭი ეჭირა და რიხიანად დადგა მაგიდაზე. მე ამ სომხის დანახვაზე წევზფოთდი და უფრო მაგრად მივეკარ კედელს.

— გაშა! ეს ჩემი გულითადი და საუკეთესო მეგობარია, — ჩვეულებრივის ცხიერებით გამომელაპარაკა ფეოდორი, — და ამალამ ერთი ლაზათიანად უნდა ვიკეიფო!

— მაშ, მაშ, — დაუმატა ღიპიანმა და თავისი მხეცივით ბრიალა თვალებით ამათვალ-ჩამათვალეირა.

მე მაშინვე ვიგრძენ რა აზრითაც მოსულიყო ეს კაცი აქ. ფეოდორმა და უცნობმა დაიწყეს ღვინის სმა და ერთმანეთის დღეგრძელობა. ღიპიანი კაცი კვლავ მსუნაგი თვალებით მაშტერდებოდა და თითქმის თვალებითა მკამდა. ადვილად მიხვდებით რა დღეში ვიქნებოდი. ამ დროს ფეოდორს ღვინო უფრო და

უფრო ეკიდებოდა და ენას ძლივს აღუღლულვდა. აი, ეს ვეებერთელა დოქიც გამოცალეს.

— ფეოდორ! — მიუბრუნდა ღიპიანი, და თან ვერცხლის მანეთიანი დაუდო მაგიდაზე, — წადი და ერთი კიდევ მოიტანე, მანავდე კი... მე აქ გავატარებ დროს.

ფეოდორი ბარბაცით წამოდგა, აიღო ხელში დოქი და კარებისკენ გაემართა, მე ხელით მანიშნა, რომ კარში გავსულიყავ. რაც უსიტყვოთ შევასრულე,

— გაშა! კვლავ ცხიერად დაიწყე, — მე ცოტა ხანს დამიგვიანდება და ეცადე სტუმარს არ მოსწყინდეს. დაუჯექი გვერდით და ვიდრე მე მოვიდ-დე გაამხიარულე. თუ ვინიცოხა, საკონცელათ მოიწიოს არ ეურჩო! იცოდევ ეგ ჩვენ გაგვაბედნიერებს, ერთი მდიდარი მიკიტანთაგანია და ფულებიც ბლომად აქვს. მე ჯერჯერობით სამი მანეთი მომცა შენი გულისთვის და თუ მის სიამოვნებას ეცდები, — იცოდე შენც დაგაჯილდოვებს.

— ფეოდორ! — შევკვივლე მე! რას შეუბნები? რას სჩადიხარ? ნუ თუ იმ გათახსირებამდისაც მიახწიე, რომ ჩემით ვაჭრობასაც იწყებ? განა ის არ მეყოფა რაც შენ ხელში ვიტანჯები და ცოცხლად ვიმარხები?!

— ბევრს ნულარ მოჰყვები, — ურცხვად წამჩურჩულა მან, — ხომ გიზხარ, რომ სამი მანეთი კიდევ მივიღე! ეს ჩვენს გაჭირვებას დახმარებას გაუწევს, მით უმეტეს, რომ შენც გაჩუქებს რამეს.

— არ შემიძლიან! არ ვიზამ მაგას! — შევკვივლე მე და ქიშკრის კარებისკენ გავიქეცი, მაგრამ ფეოდორმა ჩამქიდა ხელი კაბის წვერში. შემდეგ მომხვია ხელი, ამიტაცა და შემადგო ოთახში.

ჩემ ყურებს მხოლოდ ბოქლომის ჩხარუნი და გაღეჟილი კაცის ხრინწიანი ხმა და ესმოდა.

— გაშა! გაშა! ნუ გეშინიან! მე შენთვის სულს არ დავიშურებ და აგერ მოსახვეწნათ და საკონცელათაც გამოიწია.

— მომშორდით! — შევკვივლე მე, — თვალზე ხელი მივიფარე, — სისხლი ყელში მომბჯენოდა და რაღაცას ჩემდა უნებურად ვლულულულებდი. უცებ ვილაყის ტლანქი ხელების შეხება ვიგრძენ და ხმის ამოდება ვეღარ მოვახერხე...

მიმინო.

(დასასრულა შემდეგ ნაშეშა)

პ რ ო ე ქ ტ ი

უმწეო და უბატონო გათხოვილ და გასათხოვარ ქალთა ურთიერთ დამხმარე თბილისის საზოგადოების წესდება.

(დასასრული*)

27) გამგეობის მოვალეობას შეადგენს:

ა) ყოველგვარ შემოსავლის მიღება.

ბ) ყოველგვარ სესხისა და შემწეობის მიცემა, თანახმად საზოგადოების ხარჯთაღრიცხვისა.

გ) საზოგადოების თანხის შესანახად შეტანა და მისი უკანვე გამოტანა, ^{თ/თ} ქალაქის ყიდვა საზოგადოების სახელზე და მისი შენახვა.

დ) საზოგადოების საქმეების გამო სახემწიფო და კერძო დაწესებულებებთან და პირებთან მიწერ-მოწერა.

ე) ანგარიშის წარმოება, ხარჯთაღრიცხვისა და ანგარიშების შედგენა.

ვ) საზოგადოების შინაურულ საქმეების გამგეობა, საზოგადო კრების მოწვევა და მის ყოველ გვარ განკარგულებების ასრულება.

ზ) გამგეობაში მოსამსახურე პირთა მოწვევა და დაქირავება (იურისკონსულტი, ექიმი და ფერშალი.)

თ) თვალყურის დევნება ყველა იმ კანონიერ გადაწყვეტილების დაცვის და აღსრულების დროს, რომელიც შეეხება საზოგადოების მოქმედებას.

ი) საზოგადოების მოქმედების მსწრაფლ მსვლელობისათვის, გამგეობის მოვალეობას შეადგენს: უტყუარ ცნობების შეკრება ქონებრივ და საქირების დავარ მხარეებისა იმ პირთა შესახებ, რომელნიც მიმართავენ საზოგადოებას დახმარებისათვის, ამასთანავე გამგეობას უფლება აქვს საზოგადოების წევრები, როგორც კაცები ისე ქალები, რაიონულ მზრუნველებათ დანიშნოს.

28) საზოგადოების წევრთათვის უნდა დაწესდეს განსაკუთრებული ნიშანი („ეტონი“), რომელიც წარმოადგენს ლითონის გვირგვინს შუაში წარწერით „О. Б. Ж.“ („უ. ქ. ს.“).

29) სარევიზიო კომისია, რომელიც ხუთი პირისაგან, როგორც ქალების ისე კაცებისგან, შესდგება, ირჩევა ერთი წლით, რომელიც ორ თვეში ერთხელ ახდენს რევიზიას ფულის რაოდენობისა და ანგარიშისას, მუდმივად თვალყურს ადევნებს საზოგადოების საქმეების წარმოებას და იმყოფება თბილისში.

30) ყოველ მოხსენებას, რომელიც უნდა განიხილოს და დაამტკიცოს საზოგადოებამ, უნდა უძღოდეს სარევიზიო კომისიის დასკვნა.

31) გამგეობისა და სარევიზიო კომისიის წევრებს უნდა იქონიონ კანდიდატი, რომელნიც არჩევნების უპირატესობით სცვლიან გამგეობისა და სარევიზიო კომისიის წევრებს, ამ უკანასკნელთაგანის სიკვდილისა, ავადმყოფობისა და ან სხვაგან წასვლის შემდეგ.

32) საზოგადო კრების, გამგეობის და სარევიზიო კომისიის გადაწყვეტილება იწერება ოქმებით, ამისთვის განსაკუთრებულ წიგნში სათანადო ხელ მოწერილი კრებაზე დამსწრეთა.

33) თუ რაიმე ამ წესდებით წინდახედული არ არის იმ შემთხვევაში საზოგადო კრება ხელმძღვანელობს საზოგადო კანონმდებლობით.

საზოგადოების მოქმედება.

34) საზოგადოების მოქმედებას შეადგენს: ერთ დროული და პერიოდული დახმარების აღმოჩენა ფულის უკანვე დაუბრუნებლად და დაბრუნებით, საზოგადოების წევრების და მათი შვილების იურიდიულ და მედიცინურ დახმარების აღმოჩენა, ავადმყოფ და დაუძლურებულ წევრებისა და მათი შვილების საავადმყოფოში და თავშესაფარებში მოთავსება, ზრუნვა, რომ წევრთა შვილები მიაღებინოს სასწავლებლებში და პრიუტებში. აგრეთვე აღმოუჩინოს ზნეობრივი და მატერიალური დახმარება, გამგეობის დადგენილებით, ზნედაცემულ გათხოვილ და გასათხოვარ ქალებს, რომელთაც სურვილი აქვთ დაუბრუნდნ პატიოსან ცხოვრებასა და შრომას და მისცეს დახმარება შესაფერადების შოვნაში.

35) ფულით დახმარება (поощрие) ეძლევა როგორც წევრებს ისე მათ შვილებს, გამგეობის გადაწყვეტილებით. იმ შემთხვევაში უკეთეს მთხოვნელს ნამდვილად არა აქვს არავითარი საღსარი არსებობისათვის და შევიწროვებულ მდგომარეობაში ჩაყვებულია ცხოვრების მიერ და არა თავის ნებით; ამასთანავე საზოგადო კრებას უფლება აქვს, განსაკუთრებულ გარემოების მიხედვით, გამგეობის მიერ გაცემული შემწეობა აღარ გადაახდევინოს, როდესაც ამაზე გამგეობა მოხსენებას გააკეთებს.

36) წევრის სიკვდილის შემდეგ დახმარების მიღების უფლება აქვთ მის მცირე წლოვან ბავშვებს—დედს და ძმებს, რომელნიც მის მფარველობასა და ხარჯზე იყვნენ და წევრის სიკვდილის შემდეგ დარჩნენ უსაღსროთ და უსწავლელათ.

37) წევრის დასამარხათ, რომელსაც არ დარჩა საშალება, გამგეობა აძლევს

დახმარებას ფულით იმ ჯამიდან, რომელიც თანახმად დამტკიცებულ ხარჯთა აღრიცხვისა, გადაღებულია ამ შემთხვევისათვის.

38) წევრებისა და მათი შვილებისათვის იურიდიულ და მედიცინურ დახმარების აღმოსაჩენათ საზოგადოებას უნდა ყავდეს თავისი ექიმი, იურისკონსულტი და ფელდშერი.

39) საზოგადოებას, როგორც იურიდიულ პირს, უფლება აქვს სათანადო მთავრობის ნებართვით დაარსოს სკოლები, საავადმყოფოები, თავშესაფარები, ცნობის მიმწვენი კანტორა (справочная кантора) მსამსახურეების, ძიებების, გუვერნატკების, მასწავლებელ ქალების, მკერავ ქალების მათი თანაშემწეთათვის, (подмастерницъ) მოსწავლე ქალთა და სხვაგვარ პროფესიის პირთა დასაქირავებლათ; აგრეთვე შეიძინოს უძრავი და მოძრავი ქონება.

40) თავის საშალების გასაძლიერებლათ საზოგადოებას უძლიან სათანადო ნებართვით გამართოს საჯარო კითხვები, კონცერტები, წარმოდგენები, ლექციები და სხვა ამგვარები. ამასთანავე საზოგადოებას აქვს თავისი საკუთარი კლუბიც.

41) როდესაც საზოგადოებასთან გაიხსნება ურთიერთ დამხმარე კასა იმ შემთხვევაში ორი კეთილ საიმედო წევრის ან გარეშე პირის თავმჯდომარის ქვეშ გამგეობა იძლევა სესხს, მხოლოდ სესხის რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს მის მიერ კასაში შემოტანილ ჯამს ხუთჯერ.

42) სესხი ეძლევა წევრებს გამგეობის მიხედვით გამგეობის დანიშნულებისათვის, არა უმეტეს ექვსი თვის ვადით.

შენიშვნა. გამგეობის წევრთა სესხის აღების მსურველთ უფლება არა აქვთ დაესწრონ კრებას, როცა მათი განცხადება ირჩევა.

43) როდესაც ერთ დროულათ შემო-

ვა რამდენიმე პირის განცხადება და ამდენ ფულის უქონლობისა გამო კასაში, არ შეიძლება ყველას დაკმაყოფილება; უპირატესობა უნდა მიეცეს უფრო გაჭირვებულს, განსაკუთრებით კი ბოვშეების პატრონ ქალს.

44) ურთიერთ დამხმარე კასაში საზოგადოების წევრებისაგან გამგეობა იღებს შესაძლავ, სარგებლიან ქაღალდებს ფულს და სხვა ფასიან ნივთებს.

45) გამგეობას უფლება აქვს გასცეს სესხათ არა უმეტეს ორმოცდათი მანეთისა, ხოლო სარევიზიო კომისიისათან შეთანხმებით არა უმეტეს ასი მანეთისა. ას მანეთზე ზევით გატანა კი უნდა მოხდეს საზოგადო კრების გადაწყვეტილებით.

46) გამგეობას და სარევიზიო კომისიას უფლება აქვს ურთიერთთან შეთანხმებით გადასდოს, როგორც ერთ დროულ ისე ყოველთვიური, გადასახადის შემოტანა.

47) გამგეობისა და კომისიის სარევიზიო შეერთებულსხდომას უფლება აქვს გადასწყვიტოს საჭიროების დროს სესხის აღება თამასუქებით, ჩაჰოართოს ბარათები და თამასუქები თავის წევრებს და კერძო პირებსაც.

48) საზოგადოებას და მის განყოფილებებს თავისი ბეჭედი აქვს.

49) უკეთეს საჭიროება მოითხოვს, რომ საზოგადოების მოქმედება მოისპოს, ლიკვიდაციას სწყვეტს ორი საზოგადო კრება ერთი თვის განმავლობაში, პირველ კრების შემდეგ საზოგადოების მოქმედება ჩერდება და ამ კრებაზე ამორჩეული კომისია იპუშავებს ლიკვიდაციის საშალებებს, რასაც მეორე კრება საბოლოოვით ატკიცებს და საზოგადოების ქონებასა და თანხას ანაწილებს თავის წევრებში ან გადასცემს ერთ რომელიმე თავის მზგავს საზოგადოებას.